

Transskription af:

Dyt i Danmarkshistorien

1:7 Fiat 127: Bil på skrump i 1980erne

Vært og tilrettelægger: Ida Hasgaard Røntorp med hjælp fra Mads Karenkewitsch og Simon Akselsen

Medvirkende: Mette Boritz, Christian Grau og Thorkild

Bil udlånt af Jesper Kjærgaard. Arkivklip af Rådet for Sikker Trafik

Intromelodi: Svag til jævn eller lokalt 18 til 22 grader... Jeg må godt køre lidt engang imellem. Nej, far er så øm over bilen....

Tilrettelægger: Danskernes hverdag og drømme står spejlet i motorhelmen på vores biler. I denne serie kører vi igennem Danmarkshistorien i nogle af de biler, vi har ejet gennem de sidste hundrede år. Fra den første Ford T til de allernyeste, nærmest selvkørende modeller. Vi ser blandt andet på nogle af de biler, der holdt parkeret foran de hypermoderne Bellahøjhuse i efterkrigstiden, og hvordan vores bilvaner tilpassede sig 70'ernes oliekriser og nullernes økonomiske optur. Til at kigge i det historiske bakspejl har vi kulturhistoriker Mette Boritz. Og ved hendes side er bilentusiast og foredragsholder Christian Grau og som selve inkarnationen af danskernes kærlighed til biler, racerkører Thorkild Thyrring. Kom med på fire hjul gennem danmarkshistorien.

Mette Boritz: Ej Christian, se nu der. Jeg bliver jo allerede helt glad. En fuldstændig vidunderlig olivengrøn Fiat, som fører mig lige tilbage i barndommen.

Christian Grau: Ja, også her. 127. Den er fra 1975. En af de mest betydningsfulde, indflydelsesrige biler i bilhistorien og det er sjovt at stå bliver blød i knæene over det, fordi i sin samtid, så var det en pispotte. Det var simpelthen et firehjulet kompromis. Alle folk drømte om noget andet, men mange folk, rigtig mange folk, altså sådan noget 3,8 millioner mennesker endte i den her bil. Igennem mange år i halvfjerdserne, der var det den mest solgte bil i Europa, og det havde noget med krisetider at gøre. Og det her, det var en lille billig bil. Den er ikke stor, men den er rummelig. Men dengang der var småt, det var godt, og det var det, man havde råd til.

Mette Boritz: Ja, fordi i denne her periode, der skulle man jo spænde livremmen lidt ind, som vi ville sige i dag, og man også sagde dengang. Det er en tid med økonomisk krise, hvor pengene bliver meget, meget små, og hvor vi for første gang i lang tid i danmarkshistorien, fra at vi efter krigen til 70'erne jo har oplevet ren fremgang, altså økonomisk og forbrugsmæssigt, så står vi lige pludselig nu i en tid hvor hvor krisen rammer.

Tilrettelægger: Bilen, som Mette og Christian har lagt øjne på, er en Fiat127. En bil, der op gennem 70'erne blev meget udbredt i Danmark. Men måske dens popularitet skyldes mere nød end lyst. Den lille kompakte bil er nemlig det fornuftige valg i en usikker økonomi, hvor oliepriserne er på himmelflugt.

Christian Grau: Hvornår har du sidst kørt i en Fiat127?

Mette Boritz: Måske da jeg var 5 år eller noget. 6 år. Så det er ved at være længe siden, hvis jeg skal være ærlig.

Christian Grau: 30 år siden?

Mette Boritz: Ah, ja. Femogtyve? Ej ha.

Christian Grau: Jeg er tilbage i sådan noget 90'erne og den var også grøn.

Mette Boritz: Den der grønne farve, den var jo i alt fra ringbind til Eva trio, hvad hedder det, margretheskålene i den her grønne og så var der den gule, og der var den orange. Det er simpelthen så ikonisk 70'er denne her vidunderlige grønne farve.

Christian Grau: Jeg tror hvis lytterne forestiller sig en Fiat127, så ser de den i den olivengrønne, fordi det var virkelig den mest populære farve til bilen, og den er også bare vidunderlig og periodetypisk. Nu tænker jeg, at jeg vil indhente fortiden ved at invitere dig ind i bilen, sætte mig bag rattet, starte denne her lille 0,9 liters 45 hestes motor op og se, hvad den kan.

Mette Boritz: Det gør vi. Man kommer langt ned her.

Christian Grau: Her kommer vi ind i noget brandvarm vinyl.

Mette Boritz: Jeps, og man synker lidt ned, ikke? Det er ikke de høje sæder. Nu skal jeg finde ud af den her sikkerhedssele.

Christian Grau: Og se, så er der sådan en sikkerhedssele hvor der ikke er nogen tap. Tappen sidder hernede.

Mette Boritz: Det var jo...

Mette Boritz: Den sad jeg jo lige og ledte efter. Nå, det er rigtigt. Sådan! Gud.

Christian Grau: Ej!

Thorkild Thyrring: Det er Thyrring, Thorkil Thyrring. Velkommen til. Spænd sikkerhedsselerne og gør jeg klar, og læn jer tilbage. Nu kører vi. I dag har vi fornøjelsen af at tale om en bil, der er blevet meget populær på de danske landeveje. Fiat127'eren rammer et tidspunkt i den danske økonomi, hvor den bliver taget imod med kyshånd. Som alle italienske biler har den en rigtig god... Den har gode køreegenskaber, den har en... Det er en velkørende bil, en lille bil. Jeg tror ikke, den holdt prisen særlig godt, men der var mange af dem i Danmark, for den var prisbillig, selv for en bil, som måske skulle tilsige arbejderklassen, at de kunne få en bil. Fordi det var vel en af de biler, som var, ligesom, opnåelige uden at være noget skrot.

Christian Grau: Prøv at se hvor tæt vi sidder. Er det ikke hyggeligt? Altså der er jo fællesskab og en eller anden form for intimitet. Nu skal man ikke begynde at lave billeder inde i hovedet, men ikke desto mindre - man kommer sgu hinanden lidt ved i denne her bil, ikke?

Mette Boritz: Men alligevel mere rummelig end man umiddelbart tror, ikke? Altså

Christian Grau: Jo, men så prøv at kigge om på bagsædet.

Mette Boritz: Ja, der er ikke så rummeligt

Christian Grau: Nej, men alligevel. Fra dit sæde, så er der sgu lidt benplads i den. I forhold til hvor lille kabinen er, så er der imponerende god plads i den.

Mette Boritz: Og prøv lige at se de der bagsæder. Der tænker jeg godt, at man kan sidde med et Anders And blad, ikke? Hvis man nu er i 70'erne, så har man kunne sidde deromme og hygge sig på turen til Jylland.

Christian Grau: Ja. Nu starter festen. Nu drejer nøglen. Her skal du bare høre 0,9 liter, firecylindret, femogfyrre hestekræfter, lidt ventilklapren. Det skal jo... Alt er godt. Tænder vi lyset. Det behøvede man heller ikke dengang, det er noget der er kommet efterfølgende.

Mette Boritz: Så er det godt du har en knap til det det over, ikke?

Christian Grau: Ja.

Mette Boritz: Så ruller vi afsted.

Christian Grau: Den har ikke servostyring og man kan høre rattet giver sådan en iii-lyd, men den vejer til gengæld heller ikke noget. Den vejer 625 kilo, så man behøver ikke rigtig servostyring. Meget fin lyd, rettet giver, jeg ved ikke om man ville have sat pris på det dengang. Hvis den sagde det når man ruller ud fra forhandleren, vil man nok ikke være specielt glad.

Mette Boritz: Så tænker man: "Der skal lige en ny bil til." [motor brummer] Ja ja!

Christian Grau: Ja!

Thorkild Thyrring: Nu vil jeg igen påpege, at den havde gode køreegenskaber. Der var ikke noget der, det var bare en ringe kvalitet bil. Det vil sige, at bilen styrer og bremses godt. Det vil sige, du går ind gennem svingene med den, så ændrer den ikke karakteristik, når du kører gennem svingene med den, hvor du sådan måske kører lidt friskt til. Det var også inden, at man under ingen omstændigheder måtte køre frisk til. Så hvis man kører frisk til med sådan en der... Alle italienske biler har altid været kendt for at have en god undervogn, altså virkelig godt afstemte støddæmpere, fjedre og krængningsstabilisatorer, der gør, at dækkene optimeres i deres greb med asfalten. Det har italienerne altid været gode til at lave, og det kan de også lave på en papkasse.

Tilrettelægger: Fiat127'eren er godt kørende, den er familievenlig og en rullende cementering af et land på skrump. Men den økonomiske knaphed var noget af en omvæltning, for siden Anden Verdenskrig har danskerne vænnet sig til, at alting blev bedre og bedre. Forbruget stiger, de materielle goder vokser, velfærdsstaten blomstrer, og man kan bare bruge og bruge og bruge af verdens ressourcer. Lige indtil det kommer til en brat opbremsning i 1973.

Christian Grau: Jeg kører jo bare planløst rundt og nyder turen, men du ved hvor vi skal hen.

Mette Boritz: Jeg synes, vi skal ud og se på nogle vindmøller. Det tror jeg passer meget godt til denne bil og den her tid. Fordi grunden til at bilen skulle være lidt lille og man spændte livremmen ind, det var jo, at vi var i en økonomisk krise i 70'erne, og den blev værre og værre. Oliekrisen i '73 er jo virkelig et wake up call på mange måder for befolkningen.

Christian Grau: Så vindmøller skal symbolisere en søgen efter andre energiformer end olie? For vi ved jo, det kan jeg i hvert fald huske, atomkraft, det var der ikke stemning for.

Mette Boritz: Det var der ikke stemning for. Og alligevel, da man fik den første oliekrise, der var det et wake up call, fordi 90% af vores energi kom fra fossile brændstoffer. Og når man så sætter olieprisen op til det firdobbelte og produktionen ned i de olieproducerende lande, ja, så er vi altså i problemer i Danmark.

Christian Grau: Så vi taler sådan noget bilfri søndag og 'skru ned for varmen' og alle mulige sparetips, som for nogle af de mennesker, der var rigtig voksne på det tidspunkt, det sidder jo stadig i dem. Ligesom at folk, der har oplevet krigen, de aldrig smider fødevarer ud. Det her, det var jo den mest solgte bil i Europa i mange år gennem 70'erne. Det var Årets Bil i Danmark i 1972, og det er en del af sådan en kongerække af små Fiat'er, som blev Årets Bil. Fiat128, som denne her egentlig er bygget på, Fiat126 som er, tro det eller ej, en lille udgave af denne her, ha. Det kan blive endnu mindre. Det var som om, at Fiat, virkelig, når de lavede sådan en folkelig bil, så blev den årets bil, og det var virkelig også bare folkelige biler, fordi alle folk havde råd til dem. Der hvor den særligt vandt indpas, eller der var jeg særlig så den, det var sådan folk, der var revet med de politiske strømninger og stemte lidt til venstre for midten eller meget til venstre for midten. Når man så alligevel blev nødt til at fragte sin blege røv rundt i noget så kapitalistisk som en bil, så valgte man typisk en sydeuropæisk bil og rigtig gerne en Fiat. Den var jo billig at komme til, men samtidig; det var ikke det samme småborgerlige signal som at købe en tysk bil. Og man talte også om villa, Volvo og vovse. Det var et foragteligt billede, man havde. I dag vil folk tænke: "Nå, det lyder fedt, det vil jeg gerne.". Men altså dengang, det var ligesom "uha, nej" totalt småborgerlig. De der '68-strømninger levede stadig i folk. Så det var skolelærere, det var sådan nogle langhårede journalister. Altså, jeg er sikker på, du ved, de røde lejesvende inde i Danmarks Radio... Når du har været ude i 2860 Søborg TV byen derude, så har du ikke kunne sparke dig vej over parkeringspladsen for bare Fiat127'ere. Så rigtig meget de typer havde den. Men det er klart, når det var så populær, så var det også fordi den fungerede jo egentlig også rigtig fint som bil nummer to. I nogle hjem, som var mere velstillede og måske havde en Ford Taunus som bil nummer ét, så havde man denne her som bil nummer to, fordi det var en god lille rummelig bil.

Thorkild Thyrring: Fiats biler var direkte uegnede til at bo på den nordlige del af kontinentet. Fiat-biler var ikke på nogen måde egnet til at være i frostgrader - det var ikke noget for dem. Vittigheden var dengang, at de krigsskibe, man havde hevet op af Adriaterhavet efter Anden

Verdenskrig, det var det, der havde ligget i saltvand i 10-15 år, man brugte til at bygge bilerne. Så hvis man havde et hus langs med Strandvejen i Danmark og stillede en Fiat127 der, så var vittigheden, så var den rustet væk næste forår.

Christian Grau: Man bliver sådan skudt tilbage i sin barndom, altså hvis man levede i 70'erne 80'erne, så har man formentlig siddet i sådan en der og kendte nogen, der havde sådan en.

Mette Boritz: Min morbror han havde faktisk sådan en i rød, og jeg kan huske nogle gange noget, vi skulle køre ude på landet, og så var der nogle specielle bakker, og hvis man kørte hurtig nok hen over dem, så fik man sådan en ordentlig rutsjetur, fordi man havde ikke sikkerhedssele på. Og min mor blev så rasende hver gang, at han tog ungerne, fordi vi sad og bare heppede på, at nu skulle han altså give den gas, så man kunne få den her rutsjetur rundt i bilen. Og det er jo uden sikkerhedsseler.

Christian Grau: Ja, min ven Mikkel han havde sådan en, og han spillede keyboard. Nu er vi sådan midten af firserne, og han havde sit Juno 60 keyboard liggende i sin kæmpe flightcase. Jeg ved ikke hvordan han fik den ind i bilen, men han kunne sådan lige være foran og så en dag så kører han galt, og så idet, at... Ligesom, bilen stopper jo enormt pludseligt når man kører galt og han bliver ligesom... Han bukker sig frem, og idet han bukker sig frem, så kommer Juno 60 flightcase flyvende hen over ham og ud af forruden. Så det gik ret godt. Men, ja det er på ingen måde en sikker bil - han var bare rigtig, rigtig heldig.

Mette Boritz: Så nu lover du, at du kører ordentlig, ikke?

Christian Grau: Der er ikke noget keyboard i den. Alt er godt.

Tilrettelægger: Mettes mor blev ikke rasende uden grund. Bilsikkerheden i halvfjerdserne var langt fra, som vi kender den i dag, og i 1971 mistede rekord mange mennesker livet på de danske landeveje. Så i løbet af halvfjerdserne regulerer man trafikloven af flere omgange. Først indføres der fartbegrænsninger, så promillebegrænsninger og til allersidst bliver sikkerhedsseler obligatoriske.

Christian Grau: Skal vi så bare parkere den her? Totalt panorama...

Mette Boritz: Panoramakørsel, det er det det er. Så! Lige foran vindmøllen. Det er da mageløst. Nej, sådan!

Christian Grau: Kæft, hvor fedt! Det er det smukkeste sted, vi har været sammen, det her. Prøv at hør. Kan du høre det? Det lyder næsten som en stillehavsølge, men vi står ved Køge Bugt og det der, det er lyden af en vindmøllevinge.

Mette Boritz: Vi er lige ved Ørsteds testhavmølle, ude på Avedøre Holme. Vidunderligt syn og vidunderlig lyd, egentlig?. Og grunden til at vi tog herud, det var jo fordi vi talte om oliekrise og brugen af fossile brændstoffer. Nå men Christian, i starten af 70'erne var Danmark et land, hvor det gik godt for. Det havde bragt derud af lige siden Anden Verdenskrig med en støt stigende velstand for den almindelige dansker, som jo også har mulighed for at købe biler, køleskabe, fryser, alle mulige moderne bekvemmeligheder. Og kvinderne begyndte at komme på arbejdsmarkedet, så økonomien var god. Og så var den ikke så god alligevel, for 70'erne blev et voldsomt vendepunkt i den her fremadskridende kurve, hvor man bare troede, at det kun gik fremad. Så kom der lige pludselig oliekrise i '73, som betød, at de olieproducerende lande, arabiske lande, skruede ned for produktionen og firedoblede prisen på en tønde olie. Og det var jo voldsomt. Specielt fordi vi i Danmark brugte 90%, eller 90% af den energi vi havde og brugte, var fra fossile brændstoffer. Så det var en brat opvågning og en dyr regning der kom til den danske industri. Og i forvejen så gik det ikke så godt med betalingsbalancen. Jeg ved ikke om du kan huske, da du var barn? Det var altid... Jeg synes altid, de snakker om noget med betalingsbalancen i TV-avisen. Er det ikke rigtigt? Så blev man helt træt. Men det gik faktisk ikke godt, og der begyndte at komme arbejdsløshed, men først i '73. Der når vi når hen i efteråret, så var der altså noget med lige pludselig at bremse hårdt op og skruer ned for varmen, fordi én ting var at det var svært, og man begyndte at rationere brændstof og spare på det, men det ramte jo også pengepungen for den almindelige dansker. Så vi skruer ned for varmen, og det rammer i den grad pengepungen og pengepungen, det er noget vi er meget ked af at blive ramt på her i Danmark... Men altså også en alvorlig ting for mange familier. Så det er galt om virkelig at begynde at tænke sig om, hvor man brugte varme. I den vinter der i '73-'74, jamen der begynder man virkelig at tænke sig om, og der kommer alle mulige spareråd til den lille familie, om hvad man kan gøre. Og noget af det er jo almindelig sund fornuft. Altså husk at afkalke din kedel. Dengang var der ikke elkedler, så det var kedlen på gaskomfuret. Sådant nogle helt basale ting: husk at tø dit frosne kød op i køleskabet, så du sparer energi der. Man kunne sætte gardiner op ekstra gardiner - det hed portiere i gamle dage. Men dem kunne man sætte op foran vinduerne for ikke at der skulle komme så meget kulde ind når det var vinter. Og så er der jo alle mulige gode spareråd; lave mad til et par dage af gangen. Og det passer jo genialt i 70'erne, hvor gryderetter jo toppede totalt, så man kunne altså lige lave noget mad, så man ikke skulle andet end lige varme den op. Og så er der en ting, så kommer der jo de der helt sjove spareråd. Et af mine ynglings er man skal undlade at stryge sin underbukser. Haha. Og det siger jo helt vildt meget om tiden. Jeg ved ikke hvor mange der stryger deres underbukser i dag, men...

Christian Grau: Det går op for mig, at jeg er mere grøn end jeg lige troede.

Mette Boritz: Ja, ikke? Men det er jo sådan et... Der er visse ting, det ikke er nødvendigt at stryge. Underbukserne er så åbenbart en af dem, man kan undlade for at spare energi. Kan du huske...

Christian Grau: Det kræver en virkelig høj grad af foretagsomhed at begynde at stryge sine underbukser, vil jeg nok sige.

Mette Boritz: Jamen altså husmødrene har jo gået hjemme og haft noget at lave kan man sige. Altså det har jo været et hjem... Altså stryge viskestykker, gøre du det?

Christian Grau: Nej, ha.

Mette Boritz: Det gør jeg.

Christian Grau: Jeg stryger skjorter. Jo jo

Mette Boritz: Ja, men det er noget andet. Men så de her spareråd, de er kommet ind og blev også en del af hverdagen. Kan du huske energisten? Det var en lille rød, lille flammeligende ting, sådan en lille tegneseriefigur, som kom i fjernsynet.

Christian Grau: Den energimaskot.

Mette Boritz: I 'OBS!' Kan du huske det? Så den havde alle mulige kvikke sådan råd til, hvordan, at man kunne spare på energien, på det her tidspunkt.

Christian Grau: Hvis jeg nu spørger dig, "Hvad skal væk?"

Mette Boritz: Barsebäck.

Christian Grau: "Hvad skal ind?"

Mette Boritz: Sol og vind? Ej!

Christian Grau: Det var sådan noget.. Det tror jeg, at jeg har gået og råbt i en eller anden demonstration, og blevet tvunget med på at mine ræverøde skolelærer.

Mette Boritz: Det var da fuldstændig normalt. Og den der lille sol man altid havde med Barsebäck. "Atomkraft, Nej tak!". Den er faktisk en dansk opfindelse og bliver brugt i rigtig, rigtig mange lande, men det en dansker, der faktisk har kreeret den.

Christian Grau: Uha.

Tilrettelægger: Med både oliekrise og energikrise var gode råd dyre, og for at spare på ressourcerne blev der lavet et statsligt indgreb, der fik konsekvenser for hele den bilkøerne befolkning. I dag kan Mette og Christian køre rundt og hygge sig med en biltur, men i slut '73 var det ikke en mulighed.

Christian Grau: Der er også lidt søndags tur over det her, men søndagsturen...

Mette Boritz: Ja, den må du tænke dig til, hvis vi var tilbage i 73, fordi der blev søndagsturen jo afskaffet i en periode på grund af oliekrisen. Så indførte man bilfri søndag, og det er noget rigtig mange kan huske tilbage på og tilbage til, og som på mange måder var et voldsomt indgreb mod den frihed og de privilegier, man havde fået. Nu havde man endelig fået købt den her bil, og så kunne man altså ikke komme ud og køre. Men i virkeligheden altså... Det er strak sig fra 25. november og så til 19. februar i '74, ikke?. Altså fra 73-74, så det er jo ikke sådan år og... Altså mange år det foregår. Men det var virkelig et indgreb i folks hverdag, og det prægede jo hele, hele Danmark på den måde, at alt blev stille.

Christian Grau: Og alle der var der, kan huske det. Ja, jeg var ved gud ikke noget særligt bevidst individ på det tidspunkt. Jeg kan fandme huske det.

Mette Boritz: Børnene indtog gaderne, kunne lege ude på vejene. Der var få, der havde lov at køre, der var selvfølgelig beredskab og så videre. Men ellers så var Danmark fuldstændig stille på nær én søndag. Og det var den 23. december, for den 23. december '73 faldt på en søndag, og da mente man alligevel ikke, at man kunne forbyde danskerne at køre hjem til jul, til familien i Jylland eller omvendt på Sjælland.

Christian Grau: Jeg får også bare sådan et billede af sådan et meget, lydigt autoritetstro folk, som bare retter ind og gør, hvad der bliver sagt. Det kan man sige - det gjorde vi også lidt med Corona, der var nogle restriktioner der, men, men i dag hvis man sagde: "Det går ikke så godt. Kan I lade være med at køre bil om søndagen?", så ville folk bare sige: "Hvad snakker du om?"

Mette Boritz: Og det har man jo prøvet. Her for nylig var der da bilfri søndag. Man har prøvet nogle kommuner og indføre bilfri søndag igen, og der er jo ingen, der overholder. Der er nogle få,

der overholder det, men mange kører da stadigvæk i bil, selv om man prøver at lave bilfri søndag. Igen, for at spare på energien, men nu af andre årsager end de økonomiske.

Tilrettelægger: Skulle man alligevel ud og køre på en bilfri søndag, kræver det en køretilladelse fra kommunen, som skulle sidde i bilens forrude. Havde man ikke sådan en, kunne en søndagstur koste op mod 1000 kroner i bøde.

Mette Boritz: Og grunden til man havde bilfri søndag, det var jo for at spare på brændstoffet. Simpelthen. Under oliekrisen, jamen så var det jo frås at køre søndagstur.

Christian Grau: Det var jo nemlig det. Det er søndag. Det var jo tit den planløse kørsel. Det er planløs kørsel. Så kører man op af Strandvejen eller hvad, eller hvad man nu har gennem Grejsdalen, og så skal man bare ud og trække en hotdog et andet sted og så tilbage igen, ikke?

Mette Boritz: Præcis, og det var der altså ingen grund til, når man manglede fossile brændstoffer, og de var så dyre. Så det var altså slut med at køre de der søndagsture, hvorimod til hverdag er det nødvendigt for mange at kunne bruge bilen for at komme til og fra arbejde. Og så havde vi jo en anden lukkelov dengang, så søndag var jo heller ikke indkøbsdag som det er i dag. I dag er det jo den store indkøbsdag, men det var det ikke på det her tidspunkt. Det har jo været et helt specielt syn, og se de her søndage, og komme ud på gaden, hvor der var helt tomt, og der var helt stille. Til gengæld så blev gaderne indtaget af heste, så man kunne ride op og ned ad motorvejen, eller børnene, de kunne frit rende ud på de store veje og lege og spille spil og gøre alt det, de normalt ikke kunne. Så det var jo en helt anden brug af byrummet, som trådte i kraft der på bilfri søndag.

Tilrettelægger: Efter bare 10 bilfrie søndag må man igen køre på søndagstur. I foråret '74 er olieforsyningen allerede blevet tilstrækkeligt normaliseret, og derfor kunne man ophæve de store energisparetiltag. Men olielykken er kort. Kun 5 år efter, i 1979, rammer krisen igen.

Mette Boritz: Men i '73 er jo ikke den eneste gang man kommer i problemer i 70'erne, fordi i '78, så er den gal igen. Så er der en ny energikrise. Problemet er bare her, at fra '73 og den første til '78, så er det gået rigtig, rigtig dårligt med den danske økonomi. Arbejdsløsheden er stærkt stigende, betalingsbalancen er helt til hest, så det er et kriseramte Danmark, der får endnu en oliekrise, og pengene bliver utroligt små i mange hjem. Så det der med at spare er en dyd i sig selv. Altså at tænke fornuftigt og købe større ind. 'Billig', eller hvad hedder det, sådan nogle discountbutikker er en del af 70'erne, hvor man simpelthen køber billigere varer, der ikke er stablet pænt op og ser ordentlig ud på samme måde som i de dyre forretninger. Jeg var barn i 70'erne. Kan du huske, hvor meget man kunne bruge tøj? Det kunne man i hvert fald ude på landet. Altså man arvede jo altid tøj fra sine brødre eller kusiner. Og noget af det mest seje, det var jo, at så fik man så borter på, når benene var blevet for lange, ikke? Kan du huske det? Så havde man sådan en bort nede i kanten af bukserne i et eller andet blomstret. De blev simpelthen forlænget med sådan et eller andet farverigt bort, og man kunne selv få lov at vælge den i sådan en syforretning, ikke? Så kunne man se, om det skulle være med små biler eller blomster eller et eller andet. Og så

det der med at smide bukserne ud, når der var huller på knæene - og det var der jo altid, altså man havde jo altid huller på knæene - jamen, så fik man sådan nogle store skindlapper syet midt på knæet. Det kunne så være klippet som et hjerte eller noget andet, simpelthen for at forstærke tøjet og få brugt det noget længere. Så det var en af 70'ernes goder og glæder. Det var faktisk også, at man tænkte sig lidt mere om. For at spare penge i familier, der ikke havde så god økonomi, jamen så måtte man jo bruge tingene lidt længere eller få det til at strække lidt mere.

Christian Grau: Og så bilmæssigt. Den anden oliekrise, den gav jo et nyt fokus her. Der er man gået ned i motorstørrelse og så videre, men det der kom der sidst i 70'erne og som især spillede ind i firsernes bildesign, det er aerodynamik. Man havde et vanvittigt fokus på aerodynamik, og det var så i '82, nu er vi lidt længere fremme, men det er alligevel en bil, der er født af det her. Der kom sådan noget som Ford Tierra, som bare var en skør bil at se på dengang. Den første Audi 100, nogle kileformede sportsvogne, altså aerodynamik det spillede bare en stor rolle, og det kan man se på sådan en Fiat127, som vi sidder i her. Der er ikke tænkt super meget aerodynamik ind i den. I forhold til andre biler, så kan man godt se, at det har spillet en rolle, men den er ikke aerodynamisk optimal. Den har en ret stejl front - der er så ikke nogen høj front, men alligevel- det er sådan et ret fladt stykke metal, der møder luften, når den her bil den bevæger sig fremad.

Tilrettelægger: 70'ernes oliekrise er direkte årsag til, at de danske myndigheder begynder at satse på vindenergi. Man ønsker at gøre sig uafhængig af importeret olie. Op gennem 80'erne og frem til nutiden er infrastrukturen gradvis blevet udbygget, og i 2020 blev lige under halvdelen af danskernes elforbrug dækket af strøm fra vindmøller.

Christian Grau: Jeg associerer det jo meget med Tvind-skolerne. De byggede en vindmølle ret tidligt, ikke?

Mette Boritz: Jo, og den kan jeg faktisk godt huske, jeg engang har set.

Christian Grau: Oppe i Ulfborg, eller?

Mette Boritz: Ja, Ulfborg. Men ellers er der jo mange, som går ind i kampen med at skabe vindmøller - konkurrencen med at skabe vindmøller- og forskellige ingeniører går ind og planlægger. Forskellige firmaer kommer efterhånden på banen, så det er svært at finde ud af ophavet. Men vindenergi er jo også en supergammel ting, man jo har brugt, også tidligere i Danmark, ikke? Altså vindmøller har jo været almindeligt brugt i mange sogne og byer rundt omkring.

Christian Grau: Altså som møller til at mølle mel? Eller male mel?

Mette Boritz: Male mel. Så har det jo været en energikraft, vandmøller også, vandkraft til industri. Det er jo ikke så fleksibelt. Dengang var de ikke så fleksible, og man kunne ikke transportere energi, som vi jo kan i dag. Så i dag kan vi jo sagtens have vindmøllerne stående her og få transporteret energien til andre steder.

Christian Grau: Og de generer ikke rigtig nogen her. Der er jo meget debat om vindmøller, om de skal være der, og hvor de skal være der. Alle vil have dem, men der er ikke rigtig nogen, der vil have, at de er lige der, hvor de bor.

Mette Boritz: Nej jeg tror det er fordi mange synes, at de larmer. Men lige nu er det jo faktisk meget moderat støj, vil jeg sige.

Christian Grau: Jeg synes, det er en skøn lyd.

Tilrettelægger: Dyt i Danmarkshistorien er produceret af BEAM Audio Agency for Nationalmuseets Mediehus Vores Tid. Tilrettelæggelse, optagelse og klip: Cille Marlene Sørensen Mads Karenkewitsch og Ida Hasgaard Røntorp. Lyddesign: Frederik Ludwigs, med hjælp fra Anton Broder Bach Fokdal. Tak for lån af bil til Jesper Kjærgaard og tak for lån af arkivklip til Rådet for Sikker Trafik. Mit navn er Ida Hasgaard Røntorp.

[Vores Tid – Nationalmuseets Mediehus](#)

[Dyt i Danmarkshistorien 1:7 Fiat 127](#)

Lyddesign: Frederik Ludwigs med hjælp fra Anthon Broder Bach Fokdal

Produceret af BEAM Audio Agency for Nationalmuseets mediehus, Vores Tid og 24syv